

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **Найденко Вікторії Олександрівни**
ЖИВОПИС ХАРКОВА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТ.:
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ПОШУКИ В ПЛАСТИЧНІЙ МОВІ
спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Галузь знань 02 – Культура і мистецтво
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
Науковий керівник – Соколюк Людмила Данилівна,
член-кор. НАМУ, доктор мистецтвознавства, професор

Ступінь актуальності теми дисертації.

Дисертація Вікторії Найденко присвячена вивченню експериментальних пошуків в пластичній мові живопису харківських мистців межі ХХ – ХХІ ст. Ракурс та проблематика дослідження безсумнівно є актуальними, зважаючи на фрагментарну вивченість цих процесів та необхідність в осмисленні й збереженні історичної спадщини міста, особливо зараз, в умовах повномасштабної війни з РФ, яка намагається знищити наш народ та його культурні пам'ятки.

Дана наукова розвідка є цінним джерелом для подальших досліджень у галузі українського мистецтва та особливостей харківської художньої школи зокрема, що сприяє поглибленню картини мистецького надбання регіону та його впливу на сучасні мистецькі процеси.

Дисертація, присвячена сучасному станковому мистецтву України, що на наш час, потребує загального вивчення і висвітлення в наукових розвідках. В дослідженні глибоко проаналізований розвиток станкового живопису Харкова межі ХХ – ХХІ ст, розкриваються невивчені аспекти проблематики та відзначаються ключові тенденції його розвитку. Автор детально розглядає перехідні етапи розвитку станкового мистецтва в Харкові та визначає його вплив на сучасні художні течії та творчі практики. Дисертація встановлює зв'язки між традиційними художніми особливостями розвою живопису у Харкові і новаторськими тенденціями, які зараз домінують у сучасному мистецтві України.

Робота висвітлює особливості творчого спадку видатних митців, пов'язаних з Харковом, та розкриває їхній внесок у формування художньої та культурної

ідентичності регіону. Важливим аспектом є також вивчення впливу сучасних технологій та соціокультурних змін на станкове мистецтво в Харкові та його подальший розвиток. Результати дисертаційного дослідження можуть стати ваговою основою для подальших наукових праць, спрямованих на розкриття традиційних і новаційних аспектів формотворення в станковому живописі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, спираються на самостійні дослідження авторки по виявленню новаторських вирішень в пластичній мові харківських мистців межі ХХ – ХХІ ст., що базуються на зборі, аналізі, систематизації живописних творів та фахової наукової літератури за проблематикою дослідження. Здобувачкою проведена ґрунтовна робота в архівних і методичних фондах Харківської державної академії дизайну і мистецтв, Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка, бібліотеці Харківської державної академії культури, Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, Харківському художньому музеї, Національному художньому музеї України, Музеї сучасного мистецтва України, галереї «АВЕК» і картинній галереї Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого в Харкові, Бірківській сільській бібліотеці-філії Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області, що уможливило розв'язання поставлених завдань та дозволило сформувати вагому джерельну базу дисертаційного дослідження. Обґрунтованість наукових результатів доповнює розгорнутий додаток до роботи. .

Об'єкт і предмет дослідження та ракурс обраної проблематики відповідають паспорту спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

Основні положення дисертації та висновки, сформульовані здобувачкою мають відповідний рівень обґрунтованості та достовірності, що вдалося досягти

за рахунок комплексного підходу до розв'язання завдань наукової розвідки. Дисертація є самостійним, логічно побудованим та аргументованим дослідженням, що містить нові важливі узагальнення. Зокрема, наукова новизна полягає у тому, що авторкою систематизовано та проаналізовано фахову літературу та мистецькі твори за заявленою проблематикою.

В дисертації *вперше* досліджено експериментальні пошуки в пластичній мові живопису харківських мистців межі ХХ – ХХІ ст. на прикладі творчої діяльності випускників Худпрому, проаналізовано авторські живописні методи; розкрито регіональні особливості новаторських тенденцій в образотворчому мистецтві ХХ – ХХІ ст.; простежено спадковість української авангардної традиції початку ХХ ст. в творчості харківських мистців, таких як В.Гонтарів, В.Ленчин, О.Лазаренко, О.Шеховцов, В.Грицаненко, О.Лисенко; уведено до наукового обігу нові твори майстрів харківського осередку та проведено їх мистецтвознавчий аналіз. *Уточнено та доповнено* парадигму мистецьких експериментів та їх класифікацію; специфіку художнього середовища Харкова ХХ – початку ХХІ століття в контексті загальноукраїнських культурних процесів, а також теоретичні дані стосовно феномену колективного письма мистецького угруповання «Буриме».

Таким чином, поставлене в роботі наукове завдання – вивчення експериментальних пошуків в пластичній мові харківських мистців ХХ – поч. ХХІ століття, здобувачкою виконано повністю.

Практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що основні положення дисертації можуть бути використані для доповнення прогалин в історії українського станкового живопису, а також можуть стати теоретичною базою при формуванні навчальних програм, лекційних матеріалів, навчально-методичних посібників, підручників та монографій. Матеріали дисертації можуть слугувати інформаційною базою альбомів, каталогів, екскурсійних програм в музеях та галереях.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності.

Структура роботи логічно побудована та представляє цілісне та завершене самостійне дослідження, виконане з дотриманням принципів академічної доброчесності. В роботі відсутні елементи фабрикації, компіляції, плагіати чи запозичень. Використані в дослідженні ідеї, результати та положення інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

За своїм змістом дисертаційна робота є цілісним дослідженням. На особливу увагу в контексті вирішення поставленої проблематики заслуговує ґрунтовний теоретичний аналіз поняття «мистецького експерименту» у підрозділі 2.1 «Експериментальні пошуки в пластичній мові живопису як художня парадигма». Основний текст (162 с.) містить всі необхідні структурні елементи: перелік умовних скорочень, вступ, чотири розділи, висновки до цих розділів, загальні висновки. Список використаних джерел налічує 296 позицій, загальний обсяг дисертації складає 327 сторінок. У додатку до дисертації наведено альбом ілюстрацій, який складається з 219 позицій, список ілюстрацій та список публікацій.

У *вступі* здобувачкою обґрунтовано актуальність дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет, окреслено хронологічні та територіальні межі наукової розвідки, розкрито методологічну основу роботи, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, показано ступінь апробації основних положень дисертації.

В першому розділі здійснено систематизацію та аналіз літературних джерел, розглянуто історіографію питання, окреслено методологію дослідження та джерельну базу. *В другому розділі* розглянуто специфіку мистецьких експериментів, розкрито їхній зв'язок з традицією та наведено класифікацію авторських живописних методів. Також, простежено характер новаторських тенденцій в образотворчому мистецтві Харкова ХХ – ХХІ ст. *У третьому розділі* аналізуються формотворчі пошуки харківських мистців означеного періоду на прикладі художньої спадщини видатних худпромівців — В.Гонтаріва та В.Ленчина. *В четвертому розділі* дисертантка розглядає мистецьку практику учасників арт-угруповання «Буриме», характеризує їх авторські техніки,

підкреслює зв'язок дизайну та станковості в їхній творах, аналізує феномен «колективного письма». У висновках обґрунтовано результати проведеного дослідження.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні наукові положення дисертації відображено в 21 публікації: з них 3 статті – одноосібні, 1 – у співавторстві в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України за відповідною спеціальністю; 1 стаття – у зарубіжному виданні країни ЄС; 16 праць апробаційного характеру (тези і матеріали наукових конференцій).

Отже, результати дисертаційної роботи, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувачки та відповідають вимогам п.8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації.

Істотних зауважень до дисертаційної роботи немає, утім висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

- у вступі можна було б чіткіше аргументувати територіальні межі дослідження, а не просто окреслити їх (с.8);
- на наш погляд, некоректною є назва підрозділу 3.2 «Переосмислення форми в творчо-педагогічній практиці Віталія Ленчина» (с.101);
- викликає сумніви формулювання «національна форма полотен» у висновках до третього підрозділу (с.115).

Висловлені зауваження не є категоричними та не зменшують загальну новизну й практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертаційна робота «Живопис Харкова межі ХХ – початку ХХІ століття: експериментальні пошуки в пластичній мові» є самостійним завершеним дослідженням, що має теоретичне і практичне значення, за змістом і одержаними результатами повністю узгоджується з науковим профілем спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

Дисертантка Найденко Вікторія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний рецензент:

завідувачка кафедри живопису ХДАДМ,

кандидат мистецтвознавства, доцент / / Марія КОВАЛЬОВА

М.П.

«05»

2024 року

